

Martinez Estrada: „Ziua de mîine a teatrului argentinean”

Era în miez de august, cînd scriitorul sud-american a poșosit la București ca invitat al Comitetului Național de luptă pentru pace. Avea să-și petreacă pe me-leagurile noastre, o vacanță de două săptămîni. Cine l-a cunoscut atunci pe Martinez Estrada, cine a-avut prilejul să stea de vorbă cu acest om mărunțel, slab, purtînd pe față urmele unei grele suferințe fizice, nu va putea uita calda prietenie pe care a dovedit-o celor dornici să-i cunoască poporul și cultura lui, la a cărei propășire și statornicire pe alte temeuri decît acelea pe care se dezvoltă astăzi, scriitorul luptă neobosit de mai bine de un sfert de veac. „Mi-am stricat multe relații personale, dar am cîștigat prețuirea poporului meu. Și asta-i mai important

decît orice”, mi-a zis într-o zi Martinez Estrada, mărturisind în acest fel obiectivul spre care tinde creația sa.

Străduindu-mă să ordonez informațiile privind teatrul și dramaturgia argentineană pe care mi le-a furnizat Martinez Estrada cu prilejul discuțiilor avute cu dînsul, încerc senzația că miile de kilometri care mă despart astăzi de el au dispărut ca prin farmec, că Martinez Estrada se află încă în fața mea, înfundat într-un fotoliu, și-mi vorbește cu pasiune despre „ziua de mîine a teatrului argentinean”...

...Ce va aduce ziua de mîine teatrului argentinean? Ce va aduce ziua de mîine culturii, poporului, țării mele?

Dorim acest viitor la fel de frumos ca prezentul țării voastre. Luminos, cu mult soare, cu oameni care-și zămislesc fericirea. Astăzi sîntem o țară colonială, al cărei guvern nici nu-și face măcar iluzia că guvernează liber. Sîntem o țară aservită capitalului monopolist, o țară în care politica, economia, cultura sînt simple recuzite de marionetă în mîna magnaților. Teatrul nostru, dramaturgia servesc aceluiași stăpîn despotic. E drept, unii se amăgesc cu aparențele unei mișcări teatrale în plin avînt! Dar aceste cîteva formații înjghebate ad-hoc, promovînd un repertoriu de cele mai multe ori dubios, în tot cazul, pe placul comanditarilor, nu pot, în nici un caz, anima substanțial o mișcare teatrală națională. Puținele spectacole de conținut și de calitate — reprezentate în special pe scenele teatrelor „independente”, formații care acționează pe alte baze decît

teatrele comerciale — sînt datorite pieselor importate din dramaturgia altor țări și traduse mai întotdeauna fără respect față de opera originală. În ce-i privește pe dramaturgii noștri, ei sînt obligați să reflecte formal „o realitate“ pe placul cercurilor guvernante. Orice tentativă de a sparge cercul acestor convenții vizate și parafate de oficialitate echivalează cu o osîndire la tăcere. De aceea, scriitorii noștri, cei mai cinstiți și devotați cauzei libertății și independenței poporului, nu-și pot fructifica scrisul conceput în spiritul cerințelor epocii și năzuințelor poporului nostru. Nu putem, de aceea, cunoaște la noi decît o dramaturgie minoră, cu o problematică echivocă sau confuz-utopică, de parte de a satisface fie pe dramaturgii înșiși, fie, mai ales, pe spectatori.

Este într-adevăr dureros să constăți un atare declin al literaturii dramatice și al teatrului, cînd te gîndești, mai ales, că în urmă cu 30 de ani, datorită unei pleiade de dramaturgi și animatori, teatrul nostru își crease premise și condiții pentru una din cele mai favorabile dezvoltări.

Nu ne putem mîndri cu o tradiție teatrală foarte veche. Primele reprezentații au loc abia spre sfîrșitul secolului XIX prin preajma anului 1870, cu piese spaniole, franceze, italiene. Teatrul argentinian propriu-zis ia naștere ceva mai tîrziu, cam prin 1875, odată cu apariția unei dramaturgii originale. Cea dintîi piesă, datorită lui Augustin Fontanella, relua motivul unei povestiri a lui Eduardo Gutierrez, *Martin Fierro*. Eroul povestirii și implicit al piesei, Martin Fierro, era un răscolat împotriva nedreptății sociale, care trăia departe de lume și lupta împotriva bogătașilor. Piesa lui Fontanella s-a reprezentat în arena unui circ, în fața unui public simplu, numeros și entuziast. Așadar, începuturile teatrului național sînt profund populare. Este adevărat că această primă reprezentație era pigmentată cu multe elemente senzaționale, ca alergări de cai, dueluri, lupte, împrumutate din arsenalul spectacolului de circ. Ceva mai tîrziu, Martin Coronado dezvoltă aceste începuturi ale dramaturgiei naționale, eliminînd însă din spectacolul teatral adaosurile senzaționale de care abuzase Fontanella. Piese sale, dintre care *Los de Barraneo* (Cei din familia Barraneo) este cea mai reprezentativă, dau dramaturgiei noastre o coloratură mai nouă, pregătind apariția lui Roberto Payro, dramaturg de formație modernă. Acesta a ridicat teatrul nostru la nivelul culturii teatrale europene. Piese sale *Sobre los ruinas*, *Marco Severi*, cu bogate implicații sociale, conturează puternice conflicte psihologice. Contemporani cu Roberto Payro, dramaturgi ca Gonzales Castillio, Emilio Berisso, Gregorio Laferrer și alții, datorită creației lor fecunde, orientată spre problemele majore ale realității, îi creează teatrului argentinian, în jurul anilor 1922—1929, o situație dintre cele mai înfloritoare, tăind pîrtia dezvoltării sale viitoare. În grupul acestor întemeietori ai literaturii noastre dramatice, locul de frunte îi revine indubitabil lui Florencio Sanchez. Îl consider cel mai mare dramaturg de limbă castiliană. Piese sale *Los Muertos* (Morții), *Banca Abajo* (Prăbușirea), scrise aproape la hotarul dintre secolul nostru și cel trecut, îi conferă în dramaturgia mondială un loc similar cu cel deținut de Ibsen. Sanchez a atacat cu curaj problemele realității noastre, dovedind o certă orientare spre stînga. Dramaturgul a murit foarte tînăr, văduvind literatura noastră de un valoros talent. Din păcate, visurile acestei pleiade de aur a dramaturgiei noastre nu s-au împlinit. Din 1930 alunecăm pe panta declinului. Teatrul și literatura dramatică au rămas astăzi în urma literaturii, muzicii și artelor plastice. Cît va mai dăinui această situație? Întrebarea ne frămîntă pe toți și fiecare dintre noi, creatorii, căutăm modalități pentru a stăvili prăbușirea teatrului nostru. Dar soluțiile noastre rămîn astăzi inefficiente. Doar eliberarea țării de sub jugul colonial va readuce teatrul pe linia de plutire.

Noi scriitorii, alături de întregul popor, avem încredere în viitorul nostru. Eliberarea noastră nu poate întîrzia și, într-o bună zi, ne vom redobîndi teatrul la care au visat înaintașii noștri. Acestei zile îi închinăm forțele și gîndurile noastre.

V. D.